

Συνοπτική και κωδικοποιημένη μεταφορά - απόδοση του περιεχομένου της συζήτησης στην πανελλαδική συνάντηση για την ενέργεια (Αθήνα, 18-19/1/2020)

Το διήμερο ήταν προϊόν πρωτοβουλίας των συλλογικοτήτων Δίκτυο «Μεσοχώρα - Αχελώος SOS», Πρωτοβουλία Αθήνας για την προστασία των Αγραφών, Πρωτοβουλία Αθήνας ενάντια στις εξορύξεις Υ/Α. Όπως καταγράφεται και στο αρχικό κάλεσμα, ξεκίνησε με την πρόθεση της συνάντησης όλου του φάσματος των αντιστάσεων και των κινηματικών δραστηριοτήτων στον τομέα της ενέργειας και με στόχο «τον αδιαμεσολάβητο διάλογο και την παρουσίαση όλων των οπτικών, μέσω των οποίων η κάθε συλλογικότητα προσεγγίζει τα ζητήματα της ενέργειας, ξεκινώντας από τα πιο απλά ζητήματα, όπως, για παράδειγμα, αυτό της αναγκαιότητας της κοινής δράσης».

Η συνάντηση είχε ένα σημαντικό βαθμό αντιπροσωπευτικότητας, καθώς συμμετείχαν πολλές συλλογικότητες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά ενεργειακά «μέτωπα» (εξορύξεις, ΒΑΠΕ, υδροηλεκτρικά έργα και φράγματα, διαχείριση αποβλήτων κλπ.), συλλογικότητες και περιβαλλοντικές ομάδες που εμπλέκονται έμμεσα με τα ζητήματα της ενέργειας, καθώς και μεγάλος αριθμός φυσικών προσώπων -ενταγμένων ή όχι σε συλλογικά σχήματα- που ενδιαφέρονται για τις εξελίξεις στον τομέα της ενέργειας. Οφείλουμε, ωστόσο, να πάρουμε υπόψη ότι αρκετές από τις άμεσα ενδιαφερόμενες συλλογικότητες δεν κατάφεραν να πάρουν μέρος στη συνάντηση. Αυτός είναι ένας πρόσθετος λόγος για τη δημοσιοποίηση του περιεχομένου της συζήτησης στη συνάντηση, που επιχειρείται με το παρόν κείμενο.

Οι οργανώτριες συλλογικότητες, στην εισαγωγική τους παρέμβαση έθεσαν μια αρχική ατζέντα, που περιελάμβανε τα εξής ζητήματα:

- α) τη διερεύνηση του εδάφους της κοινής δράσης ανάμεσα στις συλλογικότητες που δραστηριοποιούνται -τοπικά ή θεματικά- στα διαφορετικά ενεργειακά μέτωπα, με δεδομένες τις ιδιαιτερότητες και τις ιδιομορφίες τους,
- β) το άνοιγμα της ατζέντας και σε ζητήματα που υπερβαίνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις κάθε δραστηριότητας με την επέκτασή της στις κοινωνικές συνέπειες και συνολικά στον ενεργειακό σχεδιασμό,
- γ) την αναζήτηση της πρόθεσης και της δυνατότητας εκφοράς ενός κινηματικού αντίλογου με βασικές θέσεις και προτάσεις, πέρα από τον αμυντικό αγώνα και την ανάθεση στο κράτος, στις εταιρείες και σε κάθε είδους «ειδικούς» με στόχο την ευρύτερη κοινωνική απεύθυνση,
- δ) την αναζήτηση του τρόπου με τον οποίο οι αγώνες και η επιδίωξη για απτά αποτελέσματα μπορούν να συνδυαστούν με προτάσεις για ριζικό μετασχηματισμό του ενεργειακού μοντέλου, ακόμη και έξω από τα όρια του συστήματος και
- ε) τη σύνδεση με αντίστοιχα κινήματα άλλων χωρών και ιδιαίτερα των γειτονικών.

Η συζήτηση που έγινε εμπλούτισε την παραπάνω ατζέντα και επεκτάθηκε σε πολλά άλλα ζητήματα. Μεταξύ άλλων, υπήρξε ενημέρωση για τους τοπικούς αγώνες των κινημάτων, σε όλη την επικράτεια: Αχελώο, Άγραφα, Αιγαίο (Άνδρο, Τήνο, Ικαρία, νησίδες νοτίου Αιγαίου), Λευκάδα, Βόλο, Γιάννενα, Μάνη, Πάτρα, Κέρκυρα, Μεγάλη Παναγιά Χαλκιδικής, Κρήτη, Αίγινα, Καρυστία, Βοιωτία κ.ά.. Τα βασικά σημεία αυτής της συζήτησης -αλλά και των κειμένων που κατατέθηκαν πριν και κατά τη διάρκεια της συνάντησης- επιχειρούμε να μεταφέρουμε στη συνέχεια, κατατάσσοντάς τα σε ορισμένες βασικές θεματικές ενότητες, με τρόπο -αναγκαστικά- συνοπτικό. Σκοπός αυτής της προσπάθειας είναι να ενημερωθούν συλλογικότητες και φυσικά

πρόσωπα, που δεν κατάφεραν να συμμετάσχουν στη συνάντηση, αλλά και η ανατροφοδότηση του διαλόγου στο εσωτερικό ΟΛΩΝ των συλλογικοτήτων.

Το επόμενο βήμα είναι η μορφοποίηση μιας πιο σταθερής συνεργασίας ανάμεσα στις συλλογικότητες, που θα στηρίζεται σε κοινά συμφωνημένο πλαίσιο βασικών θέσεων, τρόπο επικοινωνίας - ανταλλαγής απόψεων και κοινές δράσεις. Η συνάντηση δημιούργησε τις προϋποθέσεις, μένει να διανύσουμε τον υπόλοιπο δρόμο.

Η μεθοδολογία της μεταφοράς - απόδοσης

Επιλέχθηκε η μέθοδος της μεταφοράς - απόδοσης του περιεχομένου ανά θεματική ενότητα και όχι ανά εισηγητή/ήτρια, ώστε να είναι πιο εύκολη η παρακολούθηση των σημείων σύγκλισης και απόκλισης. Προτάσσονται οι θέσεις που ακούστηκαν με τη μεγαλύτερη συχνότητα και, κατά τεκμήριο, έχουν ευρύτερη αποδοχή. Για το λόγο αυτό, είναι εξηγήσιμο γιατί το σύνολο των θέσεων σε κάθε ενότητα δεν έχει -κατ' ανάγκη- απόλυτη εσωτερική συνοχή. Το παρόν κείμενο δεν αποτελεί πρακτικά του διημέρου, ούτε έχει τη δομή και τη μορφή πρακτικών. Την ευθύνη για τη μεταφορά - απόδοση του περιεχομένου έχει ομάδα που επιφορτίστηκε με αυτό το καθήκον από τις διοργανώτριες συλλογικότητες. Το σύνολο της διαδικασίας της συνάντησης έχει καταγραφεί σε ηχητικό αρχείο, το οποίο δημοσιοποιείται, παράλληλα. Τέλος, υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης και σε επιμέρους τοποθετήσεις που έχουν κατατεθεί γραπτά και είναι αναρτημένες στο ιστολόγιο της «Συνάντησης για την ενέργεια» (meeting4energy.blogspot.com).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΘΕΣΕΙΣ - ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

- A. Οι ενεργειακές δραστηριότητες με τις οποίες βρισκόμαστε αντιμέτωποι/ες, το αποτύπωμα και οι συνέπειές τους (τοπικά και συνολικά)
- B. Κριτική αξιολόγηση των εξελίξεων στον ενεργειακό τομέα
- Γ. Προτάσεις - εναλλακτικές λύσεις

II. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

- A. Οι λόγοι που κάνουν αναγκαίο το συντονισμό των συλλογικοτήτων
- B. Το εύρος του συντονισμού
- Γ. Το περιεχόμενο του συντονισμού - κοινό πλαίσιο αναφοράς
- Δ. Προτάσεις για τη μορφή και το χαρακτήρα του συντονισμού και τις κοινές δράσεις

III. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

- A. Κλιματική αλλαγή - περιβαλλοντική κρίση
- B. Προστασία της φύσης - διατήρηση της βιοποικιλότητας
- Γ. Εναλλακτικές στον τομέα της ενέργειας, τοπικότητα και άλλα ζητήματα
- Δ. Για τις κινηματικές πρακτικές

I. ΘΕΣΕΙΣ - ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

A. Οι ενεργειακές δραστηριότητες με τις οποίες βρισκόμαστε αντιμέτωποι/ες, το αποτύπωμα και οι συνέπειές τους (τοπικά και συνολικά)

Στη βάση όλων των προβληματισμών που αναπτύσσονται βρίσκεται η διαπίστωση ότι υπάρχει μια έξαρση των ενεργειακών δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς και σε όλη τη χώρα -συχνά, με φανερά αντικρουόμενες αφηγήσεις-, οι εκτεταμένες επιπτώσεις τους στα φυσικά οικοσυστήματα και στην κοινωνία την ίδια και η εικόνα -όπως ειπώθηκε, χαρακτηριστικά- «μιας άλλης χώρας που καλείται να προσαρμόσει τη ζωή και την παραγωγή της στα «κενά» που μένουν ανάμεσα σε κατελημμένες και εν δυνάμει υποβαθμισμένες περιοχές». Σαφές ήταν, επίσης, ότι η προσέγγιση αυτών των εξελίξεων γίνεται από καθαρά κινηματική θέση, αξιοποιεί τις εμπειρίες των επιμέρους αγώνων, αποσκοπεί στην ενίσχυση και την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητά τους και δεν πρόκειται για διαδικασία θεωρητικού ή ακαδημαϊκού χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο της παρουσίασης των επιμέρους αντιστάσεων έγινε εκτεταμένη αναφορά στις παρακάτω δραστηριότητες και πολιτικο-επιχειρηματικές επιλογές:

- **Εξορύξεις υδρογονανθράκων:** Πάνω από το 1/3 της -θαλάσσιας και ηπειρωτικής- επικράτειας έχει εκχωρηθεί σε διεθνείς και εγχώριες πολυεθνικές, για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Έχει καταφανώς αποδειχθεί -και από τη διεθνή εμπειρία- ότι οι συνέπειες αυτών των δραστηριοτήτων είναι ολέθριες για το φυσικό περιβάλλον και την κοινωνία, ενώ συμπεριλαμβάνουν και τον κίνδυνο των γεωπολιτικών αναταράξεων και των πολεμικών συγκρούσεων. Οι σχεδιασμοί βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη, με πιο προχωρημένους, από άποψη υλοποίησης, αυτούς που αφορούν τις θαλάσσιες περιοχές του Δυτικού Κατάκολου και του Δυτικού Πατραϊκού κόλπου.
- **Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας βιομηχανικού τύπου (ΒΑΠΕ):** Οι προτεραιότητες του νέου «εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα» (ΕΣΕΚ) έχουν επιτείνει την εγκατάσταση θηριωδών αιολικών εγκαταστάσεων σε κάθε ορεινό όγκο, φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων τεράστιας έκτασης -ακόμη και σε δηλωμένα ορεινά βοσκοτοπία- και εκατοντάδων μικρών υδροηλεκτρικών έργων σε μικρής ή περιοδικής ροής ποτάμια και ρέματα (σε πολλές περιπτώσεις με την κατασκευή και φραγμάτων). Ισοπέδωση και τσιμεντοποίηση οροσειρών, μη αναστρέψιμη υποβάθμιση ανέγγιχτων ορεινών οικοσυστημάτων, βιομηχανοποίηση περιοχών μοναδικού φυσικού κάλλους, τεράστιας έκτασης αλλαγές χρήσης γης, ρύπανση επιφανειακών υδάτων και πηγών, αλλαγές στο μικροκλίμα, μείωση της πανίδας και της χλωρίδας, έγερση ζητημάτων ιδιοκτησίας στο νερό, δέσμευση περιουσιών είναι ορισμένες από τις πιο σημαντικές επιπτώσεις.
- **Μεγάλα φράγματα και ΥΗΕ, εκτροπή του Αχελώου:** Έχει επανέλθει στο προσκήνιο το θέμα της κατασκευής των έργων στον άνω ρου του Αχελώου, που περιλαμβάνει τα φράγματα και τα αντίστοιχα υδροηλεκτρικά έργα στη Μεσοχώρα και στη Συκιά, σε συνδυασμό με την εκτροπή του Αχελώου στο Θεσσαλικό κάμπο. Η υλοποίησή τους σημαίνει ακύρωση του Αχελώου σαν ποταμού, μετατροπή του σε σύστημα διαδοχικών φραγμάτων - λιμνών και πλήρη έλεγχο του νερού από τις εταιρείες - ιδιοκτήτριες των υδροηλεκτρικών έργων.
- **Μονάδες φυσικού αερίου:** έχει αρχίσει να υλοποιείται ένα νέο «κύμα» κατασκευής μονάδων φυσικού αερίου, με φορείς τις μεγαλύτερες κατασκευαστικές εταιρείες της χώρας και με τη λογική της χρήσης του φυσικού αερίου ως μεταβατικού καυσίμου. Για την ώρα, έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον για 6 μονάδες, συνολικής ισχύος 4.200 MW, ορισμένες από τις οποίες έχουν πάρει άδεια παραγωγής και μία και έγκριση περιβαλλοντικών όρων (του ομίλου Μυτιληναίου, στην Αντίκυρα Βοιωτίας).

- **Καύση σκουπιδιών:** Η emphatic αναφορά στην ενεργειακή αξιοποίηση των απορριμμάτων, στο νέο «εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα» είναι ενδεικτική μιας επιθετικής μεταστροφής, που θέλει την καθιέρωση της «ενεργειακής αξιοποίησης» - καύσης των αποβλήτων σαν βασικής μεθόδου διαχείρισής τους. Στην παρούσα φάση, υλοποιείται η καύση στην τσιμεντοβιομηχανία δευτερογενών προϊόντων επεξεργασίας αποβλήτων (RDF, SRF), στις μονάδες του Αλιβερίου (ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ), του Καμαρίου Βοιωτίας (TITAN) και του Βόλου (ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ). Νεότερες εξελίξεις επιβεβαιώνουν ότι είναι προ των πυλών η κατασκευή εργοστασίων καύσης αποβλήτων ή προϊόντων επεξεργασίας τους, με σκοπό την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, ενδεχομένως και με «καθεστώς» ΑΠΕ
- **Δίκτυα - υποδομές:** Σε αρκετές τοποθετήσεις και σε κείμενα υπήρξαν αναφορές στα δίκτυα μεταφοράς και στις ενεργειακές υποδομές, πέραν των (παραπάνω) μονάδων παραγωγής ενέργειας, όπως: η επέκταση του δικτύου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής και υπερυψηλής τάσης, η ηλεκτρική διασύνδεση Ευρώπης - Ισραήλ (μέσω του καλωδίου EuroAsia Interconnector), οι αγωγοί μεταφοράς φυσικού αερίου (TAP, IGI - ελληνοϊταλικός, IGB - ελληνοβουλγαρικός και ο περίφημος EastMed), σταθμοί παραλαβής υγροποιημένου φυσικού αερίου κλπ..
- **Νομοθετικό πλαίσιο:** Γενική είναι η πεποίθηση για τη συρρίκνωση και υποβάθμιση του πλαισίου της περιβαλλοντικής προστασίας, για την ελαστικοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης των νέων ενεργειακών δραστηριοτήτων, για την οικονομική προμοδότηση των επενδυτών και για την αρνητική λειτουργία του μηχανισμού του ΣτΕ, σε όποιες περιπτώσεις υπήρξε προσφυγή σε αυτό. Έντονη κριτική έγινε και στο περιεχόμενο του -σε φάση οριστικοποίησης- «εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα», σε συνδυασμό με την ακολουθούμενη ενεργειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως προς τη γενική αποτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ενεργειακών δραστηριοτήτων, ξεχώρισαν οι αναφορές στα εξής τρία ζητήματα, στα οποία συμπυκνώνονται πολλές επιμέρους βλαπτικότητες:

- **Ληλασία της φύσης και υποθήκευση της ζωής των επόμενων γενεών:** Στο όνομα της «ανάπτυξης», οι κατά καιρούς κυβερνήσεις και το κεφάλαιο προσπαθούν να επεκτείνουν το πεδίο της κερδοφορίας τους σε οτιδήποτε θεωρούν εκμεταλλεύσιμο, αδιαφορώντας για τις μη αναστρέψιμες επιπτώσεις που προκαλούν. Είναι, ίσως, η πρώτη φορά που τόσο βιότοποι, αδιατάρακτοι έως τώρα από την ανθρώπινη παρουσία, απειλούνται από τη ραγδαία εξάπλωση των ενεργειακών δραστηριοτήτων και όχι μόνο.
- **Η απώλεια οικοσυστημάτων και η δραστική μείωση της βιοποικιλότητας,** είναι θέμα που απασχόλησε όχι μόνο σαν διαπίστωση, αλλά και σαν βάση για επιμέρους εναλλακτικές θεωρήσεις και προτάσεις. Συνδέεται με την εξάπλωση, τόσο των ΒΑΠΕ, όσο και με των εξορύξεων στην ηπειρωτική χώρα. Με δεδομένη την παραπάνω τάση, αλλά και την ευαισθησία σημαντικού τμήματος της κοινωνίας, η προστασία του φυσικού «κεφαλαίου» αποκτά επείγοντα χαρακτήρα και εκφράζεται σε πολλούς κινηματικούς χώρους με το αίτημα της -κατά προτεραιότητα- εξαίρεσης των προστατευόμενων περιοχών (Natura 2000, καταφυγίων άγριας ζωής κ.λπ.), των εφαιπτόμενων με αυτές, καθώς και άλλων μοναδικών οικοσυστημάτων, ανεξάρτητα από το αν εντάσσονται -τυπικά- σε καθεστώς προστασίας.
- **Το ζήτημα της αρπαγής της γης και των νερών:** Ο τρόπος που διαχειρίζονται οι ελληνικές κυβερνήσεις τα ζητήματα της ενέργειας συνιστά αδιαμφισβήτητη συνέργεια στην αρπαγή γης και παράλληλα, την πιο εκτεταμένη και βίαιη μεταβολή χρήσεων γης που έχει ποτέ γίνει στη χώρα μας. Τεράστιες εκτάσεις δημόσιου εδάφους και ποτάμια συστήματα εκχωρούνται στο κεφάλαιο για την ανάπτυξη ενεργειακών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων προστατευόμενων περιοχών, στις οποίες αρχίζουν να εγείρονται ζητήματα ιδιοκτησίας και

ελέγχου. Αντίστοιχα φαινόμενα αναπτύσσονται στις θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες έχουν παραχωρηθεί σε πετρελαϊκούς κολοσσούς, με σκοπό την έρευνα και εκμετάλλευση πιθανών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Την ίδια στιγμή, θεωρείται ότι «περισεύει» η γνώμη των τοπικών κοινωνιών -και, γενικότερα, της κοινωνίας- για την καταπάτηση και την αλλοίωση του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν και για τη ραγδαία υποβάθμιση της ποιότητας ζωής τους.

B. Κριτική αξιολόγηση των εξελίξεων στον ενεργειακό τομέα

- **Ο κομβικός ρόλος της αύξησης της ζήτησης ενέργειας:** Γενικής αποδοχής είναι η θέση ότι το κεντρικό πρόβλημα τώρα και στο μέλλον αποτελεί η αύξηση της ζήτησης της ενέργειας, στο πλαίσιο ενός οικονομικού συστήματος αέναης μεγέθυνσης και συσσώρευσης. Γι' αυτό βασικό ζητούμενο των κινημάτων δεν μπορεί να είναι οι τεχνικές κάλυψης των όλο και περισσότερο διογκωμένων αναγκών αυτού του συστήματος. Βασικό ζητούμενό μας πρέπει να είναι ο έλεγχος αυτής της ζήτησης και η ανάσχεση της τάσης κατασπατάλησης φυσικών πόρων
- **Τι πυροδοτεί την αύξηση της ζήτησης και κατανάλωσης ενέργειας:** Η αύξηση της ζήτησης της ενέργειας δεν προέρχεται, κυρίως, από μια αντικειμενική αύξηση των κοινωνικών αναγκών -όπως η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού ή η διασφάλιση της πρόσβασης σε βασικά ενεργειακά αγαθά από τους φτωχότερους πληθυσμούς του πλανήτη-, αλλά από την όλο και μεγαλύτερη επέκταση του καπιταλιστικού τρόπου οργάνωσης της ζωής (παραγωγή, κυκλοφορία, κατανάλωση), από την κυριαρχία της λογικής της ανάπτυξης και από την τάση πλήρους εμπορευματοποίησης της ίδιας της ενέργειας.
- **Κριτική στάση απέναντι στο καπιταλιστικό σύστημα και στο αφήγημα της ανάπτυξης:** Εκφράστηκε μια μεγάλη γκάμα απόψεων, με κριτική στάση απέναντι στο καπιταλιστικό σύστημα, στη λογική της ανάπτυξης, στην πρόταξη της επιδίωξης του κέρδους, στον άκρατο οικονομισμό κ.ά.. Οι απόψεις αυτές εκτείνονται σε μεγάλο εύρος και διαφοροποιούνται μεταξύ τους ως προς το που εστιάζουν, τι θεωρούν προτεραιότητα ή προϋπόθεση ριζικών αλλαγών και πώς νοηματοδοτούν διάφορες έννοιες, όπως αυτήν της ανάπτυξης. Δεν υπεισερχόμαστε σε εκτενέστερες αναφορές, οι οποίες σίγουρα θα αδικούσαν τις επιμέρους οπτικές. Η ποικιλομορφία αυτή αποτυπώνεται και στις προτάσεις για τις εναλλακτικές λύσεις, στον τομέα της ενέργειας.
- **Η «πράσινη» ανάπτυξη:** Στον κόσμο των κινημάτων φαίνεται ότι έχει, ειδικότερα, πλήρως απαξιωθεί η έννοια της «πράσινης» ανάπτυξης, η οποία αντιμετωπίζεται σαν εργαλείο συγκάλυψης και διευκόλυνσης επιθετικών πολιτικών (και) στον τομέα της διαχείρισης ενέργειας.
- Η επιχειρηματική εμπλοκή μεγάλων οικονομικών ομίλων σε αντιπαραθετικά -από πρώτη άποψη- σχέδια, αποδεικνύει το πόσο **δυσδιάκριτα είναι τα όρια ανάμεσα στη «γκρίζα» και στην «πράσινη» επιχειρηματικότητα**. Αποδεικνύει, επίσης, ότι δεν υπάρχει ευθεία αντιστοιχία των τεχνικών μέσων παραγωγής ενέργειας με το ταξικό ή το κοινωνικό περιεχόμενο των όποιων επιλογών στην ενεργειακή πολιτική, του τύπου: το «κεφάλαιο» επιλέγει τη βρώμικη ενέργεια και η «κοινωνία» την καθαρή ενέργεια. Δεν είναι, για παράδειγμα, οι πηγές ενέργειας από μόνες τους ικανές να καθορίσουν το περιβαλλοντικό αντίκτυπο της χρήσης τους. Είναι οι παράμετροι που έχουν να κάνουν με το χώρο, το μέγεθος, την κλίμακα, την τεχνολογία, τον ενεργειακό σχεδιασμό και το σύστημα στο οποίο εντάσσονται, αυτές που καθορίζουν το χαρακτήρα της εφαρμογής τους -σαν ήπιας ή μη- και το μέγεθος των επιπτώσεων.
- **Η εμπορευματοποίηση της ενέργειας:** Υλοποιείται με την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, με την κυριαρχία του κεφαλαίου και με την ανάπτυξη μιας αυτόνομης αγοράς, η

οποία μετατρέπει την ενέργεια σε χρηματιστηριακό προϊόν και σε εμπόρευμα, που πρέπει να πουληθεί, ανεξάρτητα από την χρηστική και κοινωνική της αξία. Όσο κατακτά θέσεις αυτή πολιτική αντίληψη και πρακτική, τόσο υποχωρεί η αντίληψη της ιδέας της ενέργειας ως «κοινού» αγαθού. Κατά συνέπεια, η ανάσχεση της εμπορευματοποίησης της ενέργειας είναι βασικό τμήμα της στρατηγικής των κινημάτων.

- **Περιορισμοί στην πρόσβαση στην ενέργεια - ενεργειακή φτώχεια:** Έντονο σημείο κριτικής ήταν η αντίφαση ανάμεσα στις ενεργειακή έξαρση και στη ανάπτυξη νέων ενεργειακών δραστηριοτήτων και στην εξάπλωση των προβλημάτων πρόσβασης σε βασικές ενεργειακές υπηρεσίες και φαινομένων ενεργειακής φτώχειας. Τα φαινόμενα αυτά πυροδοτούνται από την αύξηση του κόστους των ενεργειακών υπηρεσιών και την επιβάρυνσή τους με τα κόστη ανάπτυξης των ιδιωτικών ενεργειακών δραστηριοτήτων -όπως το περίφημο ETMEAP-, ως συνέπια της πλήρους απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας. Δε νοείται εναλλακτική ενεργειακή πολιτική χωρίς κοινωνική δικαιοσύνη, με την έννοια της πρόσβασης για όλους και της κάλυψης των βασικών ενεργειακών αναγκών χωρίς προϋποθέσεις. Η εξάλειψη της ενεργειακής φτώχειας, που αυξάνεται για ολοένα και μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού, είναι προτεραιότητα.
- **Η γεωπολιτική διάσταση των ενεργειακών δραστηριοτήτων:** Ο κίνδυνος (νέων) γεωπολιτικών αναταράξεων και πολεμικών συρράξεων, ιδιαίτερα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, είναι μια από τις πιο σοβαρές και επικίνδυνες επιπτώσεις των δραστηριοτήτων στον τομέα της εξόρυξης υδρογονανθράκων, οι οποίες είναι συνδεδεμένες με την επιδίωξη μετατροπής τεράστιων θαλάσσιων ζωνών (ΑΟΖ) σε «περιφραγμένα» -και στρατιωτικά ελεγχόμενα- πεδία αποκλειστικής εκμετάλλευσης από το πετρελαϊκό σύμπλεγμα και τις πιο ισχυρές κρατικές οικονομίες της Ευρώπης και του πλανήτη.
- **Η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική:** Κριτική υπήρξε στην ενεργειακή πολιτική της ΕΕ, η οποία εκτιμάται ότι επηρεάζει καθοριστικά και την εθνική πολιτική. Σύμφωνα με μία τοποθέτηση *«Η πολιτική της Ε.Ε. για “κλιματικά ουδέτερη οικονομία», με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα, επιτρέπει στις κυρίαρχες χώρες της Ε.Ε. να διαμορφώνουν το ενεργειακό τους μείγμα ανάλογα με τα συμφέροντά τους και τις επιλογές τους, που δεν αποκλείουν καμιά μορφή ενέργειας – συμπεριλαμβανομένης της πυρηνικής- με βάση την αρχή της «τεχνολογικής ουδετερότητας».* Στα σημεία κριτικής περιλαμβάνεται και η προώθηση των λεγόμενων έργων κοινού ενδιαφέροντος, στα οποία κυριαρχούν τα διακρατικά δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, επιλογή που συνδέεται άμεσα και με τις εξορύξεις υδρογονανθράκων στην περιοχή της Αν. Μεσογείου και με τη βίαιη ανάπτυξη των ΒΑΠΕ στη χώρα μας, όσο αντιφατικό και υποκριτικό κι αν ακούγεται αυτό.
- **Το νέο «εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα» (ΕΣΕΚ):** Πολλές περισσότερες αναφορές έγιναν στο ΕΣΕΚ. Τόσο σε ότι αφορά στην κραυγαλέα αντίφαση μεταξύ της προώθησης του μεγα-σχεδίου εξορύξεων υδρογονανθράκων από τη μία και της πολιτικής της «απολιγνιτοποίησης», της καταστροφικής εξάπλωσης των ΒΑΠΕ, της αναβίωσης της εκτροπής του Αχελώου και των νέων μονάδων φυσικού αερίου -ως μεταβατικού καυσίμου-, από την άλλη. Στο στόχαστρο της κριτικής μπήκαν και οι νομοθετικές αλλαγές, που συρρικνώνουν τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας και διευκολύνουν την fast track αδειοδότηση των ενεργειακών δραστηριοτήτων, χωρίς καμία αξιολόγηση των επιπτώσεων των υφιστάμενων.
- **Η λογική των υπερφιλόδωξων στόχων για πλήρη απανθρακοποίηση του τομέα ενέργειας, μέχρι το 2050:** Σύμφωνα με άποψη που κατατέθηκε, τα κινήματα οφείλουν να αναδείξουν (και) μια ιδιαίτερη πτυχή των παραπάνω στόχων και, πιο συγκεκριμένα, το γεγονός ότι η υλοποίησή τους προϋποθέτει απεριόριστη εξάπλωση μη φιλικών στο περιβάλλον ΑΠΕ, αξιόπιστα συστήματα αποθήκευσης και διαχείρισης ενέργειας και εκτεταμένη χρήση

πυρηνικής ενέργειας. Η προοπτική αυτή, εκτός του ότι φαίνεται μη υλοποιήσιμη -και λόγω κοινωνικών αντιστάσεων που θα υπάρξουν- φαντάζει εξαιρετικά επικίνδυνη. Σύμφωνα με την ίδια άποψη, ο μόνος στόχος που εξυπηρετούν είναι η καλλιέργεια της αντίληψης ότι μπορεί να υπάρξει φιλοπεριβαλλοντική διαχείριση της ενέργειας, χωρίς να θιχτούν τα «ιερά και όσια» του επιθετικού καπιταλισμού και της λογικής της ανάπτυξη

Γ. Προτάσεις - εναλλακτικές λύσεις

Η συζήτηση ανέδειξε τη χρησιμότητα και την ανάγκη διατύπωσης ενός πειστικού κινηματικού αντίλογου -χωρίς αυτό να μεταφράζεται αναγκαστικά σε υποχρέωση διατύπωσης συγκεκριμένης πρότασης για τη σύνθεση του ενεργειακού μείγματος- ο οποίος θα οικοδομείται σταδιακά, ξεκινώντας από ένα πρώτο πλαίσιο κοινών παραδοχών και στόχων. Στη συνέχεια παραθέτουμε σειρά απόψεων και προτάσεων με αυτό το αντικείμενο, ξεκινώντας από τις πιο γενικές και συνεχίζοντας με τις πιο ειδικές και, ίσως, πιο εφικτές στην παρούσα φάση:

- Η όποια εναλλακτική πρόταση θα πρέπει να αφορά μια **συνολική θεώρηση των πολιτικών για την ενέργεια**, ως μέρους των γενικότερων πολιτικών για ένα ριζικό κοινωνικό -οικολογικό μετασχηματισμό.
- **Κριτήριο για τη χάραξη των ενεργειακών σχεδιασμών**, σε όλα τα επίπεδα, δεν μπορεί να είναι η εξυπηρέτηση των συμφερόντων του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος, ούτε των οικονομικά ισχυρότερων, σε βάρος των αδύνατων. Η συμμετοχή στη διαμόρφωση των σχεδιασμών, ο στοιχειώδης κοινωνικός έλεγχος και η διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στις βασικές ενεργειακές υπηρεσίες οφείλουν να αποτελούν βασικά στοιχεία μιας εναλλακτικής κινηματικής αντίληψης. Να κατοχυρωθούν οι πηγές ενέργειας ως κοινοί πόροι της ανθρωπότητας και η ενέργεια ως κοινωνικό αγαθό.
- **Βασικό ζητούμενο των κινημάτων δεν μπορεί να είναι οι τεχνικές κάλυψης των όλο και περισσότερο διογκωμένων αναγκών** αυτού του συστήματος. Βασικό ζητούμενο μας πρέπει να είναι ο έλεγχος αυτής της ζήτησης και η ανάσχεση της τάσης κατασπατάλησης φυσικών πόρων. Στο πλαίσιο αυτό και στη διαδικασία μιας ουσιαστικής μετάβασης σε ένα άλλο σύστημα παραγωγής και διανομής της ενέργειας (με μηδενική εκπομπή ρύπων) οφείλουμε να προσδιορίσουμε τις πραγματικές ενεργειακές ανάγκες της κοινωνίας.
- **Η εστίαση στο θέμα της αλλαγής του ενεργειακού μείγματος**, με άξονα τη μείωση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων και εντατικοποίηση της χρήσης μεθοδολογιών ΑΠΕ, φαντάζει επιφανειακή και ατελέσφορη, καθώς αδυνατεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα στην ουσία του και παρακάμπτει ουσιαστικές παραμέτρους του, με ορατό τον κίνδυνο να οδηγήσει στη δημιουργία νέων «πληγών», χωρίς να θεραπεύει τις παλιές.
- Το βάρος των επιλογών μας θα πρέπει να στραφεί, κατά **προτεραιότητα, στη χρήση πραγματικά ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στα έργα μικρής, τοπικής κλίμακας και στο τεράστιο αναξιποίητο «απόθεμα» της εξοικονόμησης ενέργειας**, που δεν περιορίζεται στην ενεργειακή θωράκιση του κτηριακού δυναμικού, αλλά θα πρέπει να αγκαλιάσει όλη τη σφαίρα της οικονομικής - παραγωγικής δραστηριότητας και, ιδιαίτερα, τη βιομηχανία, τις μετακινήσεις, την αγροτική-κτηνοτροφική παραγωγή, το αστικό περιβάλλον, τις χρήσεις γης και τη διαχείριση των απορριμμάτων.
- Όσο κι αν τις προτάσεις για τη διαμόρφωση ενός εναλλακτικού ενεργειακού μοντέλου πρέπει να τις βλέπουμε μέσα στο συγκεκριμένο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο αναφοράς, υπάρχουν **βασικές αφητηριακές θέσεις ή θέσεις αρχής που οφείλουμε να τις υιοθετήσουμε χωρίς περιστροφές**, όπως η θέση για δραστική μείωση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων

και υιοθέτηση πραγματικά ΑΠΕ (για χιλιάδες λόγους, που δεν περιορίζονται στο θέμα του κλίματος).

- Να πούμε κατηγορηματικό όχι στο μοντέλο ανάπτυξης των ΑΠΕ. Δεν είμαστε εμείς ενάντια στις ΑΠΕ, αυτές δεν είναι ΑΠΕ. **Τα ενεργειακά έργα που δρομολογούνται καμιά σχέση δεν έχουν με την έννοια και τα πλεονεκτήματα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)**, πλεονεκτήματα που εξασφαλίζονται μόνο με την αυτοπαραγωγή, την άμεση διάχυση των ωφελημάτων στην τοπική κοινωνία, την υποστήριξη και όχι την υποκατάσταση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, την εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων. Στην άποψη αυτή δεν «χωρούν» έννοιες του τύπου «συνεταιριστικές ΑΠΕ», έννοιες που εμφανίστηκαν ως ιδέες πριν από τον -πολύ μεταγενέστερο- νόμο για τους ενεργειακούς συνεταιρισμούς, που ουσιαστικά δεν διαφοροποιείται από το κυρίαρχο πρότυπο της επιχειρηματικής εκμετάλλευσης των ΑΠΕ.
- Καμιά εναλλακτική πρόταση δεν μπορεί να παρακάμψει **το ζήτημα της απώλειας του δημόσιου και κοινωνικού χαρακτήρα του συστήματος ενέργειας**. Ενισχύουμε πολιτικές και πρακτικές αποκέντρωσης και ενίσχυσης της τοπικότητας, σε συνδυασμό με μέτρα κάλυψης πραγματικών υπερτοπικών αναγκών.
- Στις θέσεις μας είναι **ανάγκη να χαραχτούν σαφείς διαχωριστικές γραμμές** από μια αντίληψη -δημοφιλή σε κάποιους χώρους της αριστεράς-, που εξαρτά την αποδοχή ή όχι συγκεκριμένων ενεργειακών δραστηριοτήτων (π.χ. των εξορύξεων υδρογονανθράκων) από το ποιος είναι ο διαχειριστής της συγκεκριμένης δραστηριότητας. Η εικόνα της υποχώρησης της συγκεκριμένης ρητορικής, στο εσωτερικό των κινημάτων, δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Πιο πειστική φαίνεται η εξήγηση μιας τακτικής αναδίπλωσης και μετάθεσης της συζήτησης σε μεταγενέστερο χρόνο, ώστε να αποφευχθεί η κινηματική και πολιτική απομόνωση των φορέων της συγκεκριμένης αντίληψης.
- **Η χρήση των διαθέσιμων πηγών ενέργειας** πρέπει να σχεδιάζεται με βάση το μέγεθος, τις επιπτώσεις και το πραγματικό συνολικό κοινωνικό τους κόστος. Κάθε σύστημα παραγωγής και διανομής ενέργειας έχει επιπτώσεις, που μεγαλώνουν όσο μεγαλώνει η κλίμακα των έργων. Ταυτόχρονα **η ανάπτυξη της τεχνολογίας δεν είναι κοινωνικά ουδέτερη**, εφόσον συνδέεται με επιχειρηματικούς σχεδιασμούς. Για παράδειγμα μπορεί ο ήλιος και ο αέρας να είναι ανανεώσιμες πηγές, αλλά είναι οι χώροι εγκατάστασης, το μέγεθος, ο αριθμός, η τεχνολογία, ο ενεργειακός σχεδιασμός και το σύστημα στο οποίο εντάσσονται, που καθορίζουν το κατά πόσο η εφαρμογή τους είναι όντως ήπια και όχι καταστροφική για τις τοπικές κοινωνίες και τα οικοσυστήματα.
- Χρειάζεται **να ανακτηθεί η ελευθερία χάραξης ανεξάρτητων πολιτικών στον τομέα της ενέργειας** σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, η οποία -στο επίπεδο της ΕΕ- έχει, ουσιαστικά, χαθεί. Κυριαρχούν τα ισχυρότερα κράτη - μέλη, πάνω στα πιο αδύνατα. Και οι δυνάμεις του κεφαλαίου, πάνω στα πιο φτωχά οικονομικά στρώματα, που είναι οι κύριοι αποδέκτες του υψηλού κόστους της ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα δοκιμάζονται από φαινόμενα εκτεταμένης ενεργειακής φτώχειας. Τα όρια των «επιτρεπτών» κινήσεων καθορίζονται από ένα σκληρό κανονιστικό πλαίσιο, για τη διευκόλυνση της λειτουργίας της «αγοράς». Ενώ οι εθνικοί ενεργειακοί σχεδιασμοί δεν είναι τίποτα περισσότερο από νομικά κείμενα εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό πλαίσιο.
- **Αντίσταση στην περαιτέρω ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ.**
- **Περιορισμός της ενεργειακής κατανάλωσης**, με έμφαση στους μεγάλους καταναλωτές στους τομείς των μεταφορών και της βιομηχανίας, αλλά και του τομέα των υπηρεσιών, όπως αυτός του μαζικού τουρισμού.
- **Περιορισμός της βιομηχανικής παραγωγής άχρηστων αντικειμένων.** Φρένο στη βιομηχανία προϊόντων μιας χρήσης. Τα σκουπίδια συνδέονται με τη ενέργεια μόνο και μόνο λόγω της

παραγωγής τους για την οποία καταναλώνεται ενέργεια.

- **Πρώθηση της τοπικής παραγωγής και χρήσης των προϊόντων**, με παράλληλη ανάπτυξη ΑΠΕ σε τοπική και μικρή κλίμακα, για την κάλυψη τοπικών αναγκών, περιορισμός των κεντρικών δικτύων
- **Στήριξη και πρώθηση τοπικών κοινοτήτων τεχνολογιών**, απέναντι στην κεντρική παραγωγή τεχνολογιών.
- **Χαρτογράφηση γης σε τοπικό επίπεδο**, με σύγχρονα μέσα (GIS), για λογαριασμό των κοινωνικών κινήσεων για το περιβάλλον. Παραδοσιακές μορφές τοπικής διακυβέρνησης. Οργάνωση τοπικών συμβουλίων.
- **Συλλογικοί τρόποι οργάνωσης για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών**, στο επίπεδο της πολυκατοικίας και τη γειτονιάς, αξιοποίηση της γεωθερμίας κ.λπ..
- **Ειδικότερα για τον τομέα των ΑΠΕ προτάθηκαν:**
 - ✓ Η εκπόνηση χαρτών ευαισθησίας και η εξαίρεση όλων των περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και αισθητικά σημαντικών περιοχών, κάτι που διαθέτουν ήδη οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.
 - ✓ Σύσταση ανεξάρτητης αρχής, αρμόδιας για αντικειμενικές, επιστημονικά αδιάβλητες περιβαλλοντικές μελέτες, που θα λαμβάνουν υπ' όψη τη σωρευτική επίδραση όλων των επεμβάσεων σε κάθε περιοχή.
 - ✓ Αναστολή κάθε αδειοδοτικής διαδικασίας, καθώς και της ισχύος των αδειών εγκατάστασης, ενόσω εκκρεμεί η αναθεώρηση του Ειδικού Χωροταξικού για τις ΑΠΕ και η διαδικασία παραβίασης που έχει κινήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εις βάρος της Ελλάδας για την ανεπαρκή προστασία προστατευόμενων περιοχών.
 - ✓ Προτού προχωρήσουν οι αδειοδοτήσεις νέων έργων ΑΠΕ, να υπάρξει αξιολόγηση των επιπτώσεων, της απόδοσης και της συνολικής συνεισφοράς των υφιστάμενων μονάδων, ειδικά των αιολικών εγκαταστάσεων.
 - ✓ Πριν την έγκριση του Ειδικού Χωροταξικού, να γίνουν πιο αυστηρές οι διαδικασίες έγκρισης των περιβαλλοντικών μελετών, να αυξηθούν οι περιοχές αποκλεισμού και να εξαντληθούν τα περιθώρια χωροθέτησης σε, ήδη, τροποποιημένη γη.

II. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

A. Οι λόγοι που κάνουν αναγκαίο το συντονισμό των συλλογικοτήτων

- Η **κρισιμότητα της κατάστασης**, εξ αιτίας των βαρύτατων συνεπειών των ενεργειακών δραστηριοτήτων στο περιβάλλον και στην κοινωνία -που θα εντείνονται όσο προχωρά η υλοποίηση των σχεδιασμών- και της ανάγκης ενημέρωσης της κοινωνίας γι' αυτές.
- Η **ανάγκη προβολής ενός πειστικού κινηματικού αντίλογου**, ικανού να προκαλέσει ευρύτερες συσπειρώσεις και να βάλει φραγμό στους τρέχοντες σχεδιασμούς.
- Η **διάθεση και η επιθυμία για αλληλέγγυα και συνεργατική δράση των συλλογικοτήτων**, σε μια minimum βάση, γεγονός που θα περιορίσει τις όποιες αντιφατικές ή και αντιθετικές τάσεις μεταξύ των επιμέρους κινημάτων.
- Η **διάχυση της πολύτιμης εμπειρίας των επιμέρους κινημάτων**, ώστε να γίνει συλλογικό κτήμα όλων μας.
- Η **διευκόλυνση διεθνούς δικτύωσης**, ειδικά στην περιοχή των Βαλκανίων και της Αν. Μεσογείου.

B. Το εύρος του συντονισμού

Στο θέμα του εύρους του επιχειρούμενου συντονισμού εκφράστηκαν δύο βασικές απόψεις:

- Η πρώτη θεωρεί ότι δεν είναι ώριμες οι συνθήκες για έναν ευρύτερο συντονισμό και ότι αυτό που μπορεί να υλοποιηθεί άμεσα είναι ένας στοιχειώδης συντονισμός των συλλογικοτήτων που εμπλέκονται άμεσα, αν όχι αποκλειστικά, με συγκεκριμένες ενεργειακές δραστηριότητες.
- Η δεύτερη θεωρεί ότι τα ζητήματα της ενέργειας είναι γενικότερου ενδιαφέροντος, ότι αποτελούν μέρος της ατζέντας πολλών περιβαλλοντικών και μη σχημάτων και ότι χρειάζεται ένας όσο γίνεται πιο ευρύς συντονισμός.

Γ. Το περιεχόμενο του συντονισμού - κοινό πλαίσιο αναφοράς

Το θέμα του περιεχομένου του συντονισμού, δηλαδή ενός κοινού πλαισίου αναφοράς, συζητήθηκε μεν, ωστόσο παρέμεινε ανοιχτό, με στόχο να οριστικοποιηθεί στο αμέσως προσεχές διάστημα και αφού οι συλλογικοτήτες μας θα έχουν ενημερωθεί για το περιεχόμενο της συζήτησης στο διήμερο.

Ως προς την ωριμότητα του στόχου του συντονισμού, μια λιγότερο αισιόδοξη προσέγγιση θεωρεί ότι, **στην παρούσα φάση, δεν υφίστανται προϋποθέσεις για μια ευρεία συμφωνία, που θα συνιστά ουσιαστικό κινηματικό αντίλογο στα θέματα της ενέργειας**. Για να γίνει αυτό εφικτό, θα χρειαστεί να διανυθεί ένας επίπονος δρόμος, για όσο διάστημα χρειαστεί, κάτι που προϋποθέτει μετακινήσεις και επαναξιολόγηση θέσεων και πρακτικών. Σύμφωνα με την ίδια αντίληψη, κάθε προσπάθεια επιπόλαιης συγκόλλησης, μόνο σύγχυση και αναποτελεσματικότητα θα φέρει. Αυτό δεν ακυρώνει, φυσικά, την υποχρέωση ανάληψης πρωτοβουλιών για κοινές δράσεις και παρεμβάσεις, όπου και όταν υπάρχουν οι προϋποθέσεις.

Δ. Προτάσεις για τη μορφή και το χαρακτήρα του συντονισμού και τις κοινές δράσεις

Θέματα συγκρότησης

- Η δημιουργία ενός forum των συλλογικοτήτων προτάθηκε από το μεγαλύτερο μέρος των όσων τοποθετήθηκαν σχετικά, αν και ο τρόπος λειτουργίας του δεν αναλύθηκε εκτενώς (πέραν μιας άτυπης, υβριδικής, αρχικής συγκρότησης). Το forum προτάθηκε ως:
 - ✓ χώρος επικοινωνίας, διαλόγου και μεταφοράς εμπειρίας, ανάμεσα στις συλλογικότητές μας
 - ✓ σημείο αποθήκευσης υλικού επιστημονικής και κινηματικής ενημέρωσης και τεκμηρίωσης
 - ✓ πλατφόρμα ενημέρωσης για τις προγραμματιζόμενες δράσεις και για ιδέες δράσεων, που θα μπορούσαν να έχουν γενικευμένη εφαρμογή
 - ✓ εργαλείο συνεννόησης και συντονισμού, με μη αποφασιστικό χαρακτήρα
- Αντιπροτάθηκε η λύση μιας απλής και λειτουργικής δικτύωσης, που σε πρώτη φάση θα περιλαμβάνει:
 - ✓ διαμόρφωση λίστας επικοινωνίας, με διευθύνσεις e-mails, που θα είναι στη διάθεση όλων των ενδιαφερομένων συλλογικοτήτων, ώστε να μπορούν να επικοινωνούν όλες με όλες ή όλες με αυτές που επιθυμούν.
 - ✓ τη δημιουργία διαδικτυακού group, στο οποίο θα συμμετέχουν οι συλλογικότητες που επιθυμούν μια πιο απλή και άμεση επικοινωνία όλων με όλες.
 - ✓ τη λειτουργία ενός κοινού blog, με δύο βασικές θεματικές ενότητες: η πρώτη θα αφορά τις δραστηριότητες και η δεύτερη κείμενα θέσεων των συλλογικοτήτων. Κάθε ανάρτηση στο blog, θα συντάσσεται με αποκλειστική ευθύνη της συλλογικότητας που την προτείνει.
- Προτάθηκε, επίσης, η ιδέα των περιοδικών πανελλαδικών συνελεύσεων, με συχνότητα 2 φορές το χρόνο, συνδυασμένες με ενδιάμεσες συνελεύσεις σε όλες τις περιφέρειες. Άλλες παρεμβάσεις εστίασαν σε πιο τακτικές κινηματικές συναντήσεις για το ζήτημα της ενέργειας.
- Επισημάνθηκε η ανάγκη αποφυγής οποιουδήποτε είδους κηδεμονίας από πολιτικούς - ιδεολογικούς χώρους, ΜΚΟ κ.λπ., καθώς και πρακτικών ανάθεσης κάθε μορφής.
- Δημιουργία διεθνούς κινηματικής δικτύωσης για ζητήματα ενέργειας και προστασίας του περιβάλλοντος
- Προσδιορισμός της επόμενης πανελλαδικής συνάντησης για την οριστικοποίηση της μορφής και του περιεχομένου του συντονισμού.

Θέματα ενημέρωσης και τεκμηρίωσης

- Οργάνωση της αντιπληροφόρησης και της αντιμετώπισης του προπαγανδιστικού ρόλου των συστημικών ΜΜΕ
- Επιστημονική τεκμηρίωση των θέσεων και των επιχειρημάτων μας.
- Συγκρότηση συλλογικής επιστημονικής ομάδας, για την αντίκρουση του περιεχομένου των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των ενεργειακών δραστηριοτήτων
- Συντονισμός στο νομικό επίπεδο, ιδιαίτερα όταν έχουμε τη δυνατότητα να δράσουμε συλλογικά
- Να διαμορφωθεί και δημοσιοποιηθεί ένα маниφέστο εστιασμένο στο φαινόμενο της αρπαγής γης.
- Τα πρακτικά των συναντήσεων να μεταφράζονται στα αγγλικά, έστω συνοπτικά, ώστε να αναιρείται η εικόνα της μονομερούς αφήγησης κράτους και εταιρειών.

Προτάσεις κοινών δράσεων

- Καθορισμός συγκεκριμένης ημερομηνίας, ως μέρας κοινής πανελλαδικής δράσης.
- Να συμφωνηθεί η 5η Ιουνίου ως μέρα αγώνα για τα ζητήματα της ενέργειας, σε συνεργασία με άλλους φορείς και σωματεία.
- Οργάνωση άμεσων παρεμβάσεων σε δρόμους και σε διάφορα κομβικά σημεία.
- Αξιοποίηση της πανελλαδικής κινητοποίησης ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων, που θα γίνει στην Αθήνα, το Σάββατο 28/3/2020.
- Αξιοποίηση του εργαστηρίου «Transforming energy systems in the commons era», που θα γίνει στα Τζουμέρκα, στο διάστημα 6-10/5/2020.
- Αξιοποίηση του δεκαήμερου αγώνα στις Σκουριές Χαλκιδικής (ενδεικτικά, 24/7-2/8/2020).
- Οργάνωση τριήμερου οικολογικού Anti-oil camping, στην Ήπειρο, στο διάστημα 7-9/08/2020, με σκοπό τη συνάντηση των κινημάτων για την ενέργεια, απ' όλη την Ελλάδα.
- Οργάνωση επίσκεψης στην Καρυστία της Νότιας Εύβοιας, με σκοπό την αποκόμιση άμεσων εμπειριών, ως προς το μέγεθος και το εύρος των επιπτώσεων της μαζικής εγκατάστασης ΒΑΠΕ.
- Ζητήθηκε η έκφραση αλληλεγγύης στους αγωνιζόμενους -κατά των ΒΑΠΕ- κατοίκους της Τήνου, εν όψει και του ενδεχομένου άσκησης διώξεων.

III. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται οι απόψεις γύρω από συγκεκριμένες θεματικές ενότητες και λόγω της πληθώρας των αναφορών που υπήρξαν και λόγω της ποικιλομορφίας των προσεγγίσεων. Πρόκειται, κατά γενική εκτίμηση, για ζητήματα τα οποία θα χρειαστεί να επανέλθουν στο τραπέζι των συζητήσεων και των συνεννοήσεων μεταξύ των συλλογικοτήτων μας.

A. Κλιματική αλλαγή - περιβαλλοντική κρίση

(Παρατίθενται χαρακτηριστικά αποσπάσματα τοποθετήσεων)

- Η χρήση των ορυκτών καυσίμων, κατ' επέκταση και η αντίστοιχη εξορυκτική δραστηριότητα, έχει συνδεθεί με το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, η οποία αποδίδεται στην υπερθέρμανση του πλανήτη, εξ αιτίας ανθρωπογενών παρεμβάσεων. Πρόκειται για την κυρίαρχη επιστημονική διαπίστωση, η οποία δεν έχει αναιρεθεί από το γεγονός ότι και στο παρελθόν έχουν υπάρξει επαναλαμβανόμενα ακραία κλιματικά φαινόμενα. Κατά συνέπεια η επίκληση αυτού του κινδύνου θα εξακολουθεί να υπάρχει στην ατζέντα του αντιεξορυκτικού κινήματος. Χρειάζεται, ωστόσο, να επισημάνουμε τον υπαρκτό κίνδυνο ο αντιεξορυκτικός αγώνας να σηματοδοτηθεί μονοσήμαντα σαν «αντι-κλιματικός» αγώνας. Γεγονός που μπορεί να περιορίσει τη δυναμική του, στο βαθμό που αποκρύπτει ή υποβαθμίζει τις άλλες, εξίσου σοβαρές, πτυχές της εξορυκτικής δραστηριότητας, μεταξύ των οποίων και τις τοπικές επιπτώσεις της εξόρυξης και χρήσης των ορυκτών καυσίμων.
- Δεν παρακάμπτουμε και δεν υποτιμούμε τις συνέπειες του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Ωστόσο, τοποθετούμαστε καθαρά και κριτικά απέναντι στις πολιτικές για την αντιμετώπισή της. Η μονοδιάστατη σύνδεση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων με την κλιματική αλλαγή βάζει σε δεύτερη μοίρα τις πολύ σοβαρές επιπτώσεις που υπάρχουν σε τοπικό επίπεδο, παντού όπου υπάρχουν δραστηριότητες σχετιζόμενες με την εξόρυξη, τη μεταφορά και τη χρήση ορυκτών καυσίμων. Για να μην αναφερθούμε στις πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές επεμβάσεις που συντελούνται για τη διασφάλιση της πρόσβασης των μεγάλων δυνάμεων και του κεφαλαίου στους πόρους αυτούς. Είναι βέβαιο ότι η μονομερής επικέντρωση στις υπερτοπικές επιπτώσεις της χρήσης ορυκτών καυσίμων διευκολύνει την υλοποίηση μεγάλων επενδύσεων και στον τομέα των ΑΠΕ και στον τομέα των ορυκτών καυσίμων. Ανεξάρτητα από τη σύνδεση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων με την κλιματική αλλαγή, ο δραστικός περιορισμός της χρήσης τους δεν μπορεί να παρά να αποτελεί βασικό στόχο μιας εναλλακτικής πολιτικής για την ενέργεια.
- Ακόμη κι αν υιοθετήσουμε όλες τις πτυχές της κυρίαρχης αφήγησης για την κλιματική αλλαγή, είναι αδύνατο να συμμεριστούμε την πεποίθηση ορισμένων ότι έχει λυθεί με οριστικό και βιώσιμο τρόπο η υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων. Διότι το μοντέλο ανάπτυξης των ΑΠΕ που έχει υιοθετηθεί, στηρίζεται σε μια ισχυρά επιδοματική πολιτική, είναι κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του μεγάλου κεφαλαίου, συντηρεί και ενισχύει το συγκεντρωτισμό, ενισχύει τα μεγάλα έργα διακρατικών διασυνδέσεων. Το πιο κρίσιμο στοιχείο, σε μια προσπάθεια ψύχραιμης και αντικειμενικής αποτίμησης των πολιτικών για την κλιματική αλλαγή, είναι η αποτελεσματικότητά τους. Δηλαδή, το κατά πόσο επιτυγχάνονται ουσιαστικοί στόχοι περιορισμού των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Συνήθως, προβάλλεται η διείσδυση των ΑΠΕ, σαν ποσοστό της εγκατεστημένης ισχύος ή σαν ποσοστό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Το πραγματικά ζητούμενο, όμως, από τη σκοπιά της κλιματικής αλλαγής πάντα, είναι ο περιορισμός των ρύπων. Ως προς αυτό, δεν

επιτρέπονται πανηγυρισμοί, παρά την αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ.

- Η επίσημη πολιτική δεν αποσκοπεί πραγματικά στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αλλά στη δημιουργία της εντύπωσης ότι το κάνει. Σ' αυτό βοηθάει και ο απόλυτος έλεγχος των ΜΜΕ που, απλά, εξαφανίζουν κάθε αντίλογο. Έτσι από τη μια μεριά αναφέρονται εμφατικά στην «απολιγνιτοποίηση» και ανακοινώνουν τεράστιες «πράσινες» επενδύσεις, κυρίως σε βιομηχανικές ανεμογεννήτριες, ενώ από την άλλη μεριά ταυτόχρονα ανακοινώνουν επίσης τεράστιες επενδύσεις σε έρευνα, εξόρυξη αλλά και εισαγωγή όλων των άλλων μορφών ορυκτών καυσίμων που συνεπάγονται έκλυση αερίων θερμοκηπίου. Αυτές οι πολιτικές στο σύνολό τους και εξ' αιτίας της μέγα-κλίμακας στην οποία τίθενται, υλοποιούνται αποκλειστικά από μεγαλοεπενδυτές. Αυτοί με τη σειρά τους κινούνται με κριτήριο το κέρδος και όχι την επίτευξη των διακηρυγμένων κλιματικών στόχων. Έτσι πετυχαίνουν δυο πράγματα: α) Η κλιματική αλλαγή λειτουργεί ως άλλοθι και καθαγιασμός μιας σκληρής επενδυτικής πολιτικής μεγάλης κλίμακας που τελικά εκμεταλλεύεται τη Φύση β) όλη η υπόλοιπη κοινωνική διαστρωμάτωση, αντί να είναι οργανικό μέρος μιας παγκόσμιας και απαραίτητα «ολιστικής» προσπάθειας, περιορίζεται απλά να ακολουθεί. Η -στοχευμένα- επιφανειακή περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση εκ μέρους των κυβερνήσεων και μεγάλων περιβαλλοντικών οργανώσεων, άφησε να περάσουν δεκαετίες ανεκμετάλλευτες, όπου θα μπορούσε να είχε γίνει ένας ουσιαστικός κοινωνικός οικολογικός μετασχηματισμός.
- Το αφήγημα της κλιματικής αλλαγής αποτελεί το βασικό πολιτικό, νομικό, προπαγανδιστικό κ.λπ. μέσο του ενεργειακού λόμπι και των πάσης φύσης αναπτυξιολόγων, εναντίον των αντιστάσεων στη λεηλασία της φύσης. Είμαστε υποχρεωμένοι, προφανώς, να το αμφισβητήσουμε, αλλιώς μας βάζει σε μειονεκτική θέση. Οι όποιες, όμως, συζητήσεις για το τι συνιστά κλιματική αλλαγή, αν υπάρχει κ.λπ., στο παρόν στάδιο, θα πρέπει να περιοριστούν σε επιστημονικές ή εμπειρικές θέσεις που αντιπαρατίθενται στα φόρουμ ή στα μπλογκ. Η διερεύνηση, δηλαδή, του αφηγήματος της κλιματικής αλλαγής αποτελεί το μικρότερο από τα προβλήματά μας, ενώ επείγει και αρκεί να καταγγεληθεί ΠΟΛΙΤΙΚΑ και τούτο για δύο λόγους: α) γιατί χρησιμοποιείται μονοσήμαντα για να αποκρύψει και να δικαιολογήσει κιόλας τη λεηλασία φυσικών πόρων και την ερημοποίηση, το σφετερισμό γης και νερών, την εξαφάνιση πρώτων υλών και βιοποικιλότητας, σαν συστατικά στοιχεία της μεγέθυνσης/«πράσινης» ανάπτυξης, όλα όσα γνωρίζαμε ανέκαθεν σαν μόλυνση και καταστροφή του περιβάλλοντος – αρκεί να μην έχουμε εκπομπές CO₂ και β) γιατί χρησιμοποιείται εργαλειακά για να επιβάλλει ιδεολογικά τη βίαιη εκβιομηχάνιση των τελευταίων καθαρών περιοχών και σαν προπαγανδιστικό και νομικό υπερόπλο για να άρει τις αντιστάσεις. Κατά τα παραπάνω (να συνεχίσουμε) να μιλάμε για περιβαλλοντική καταστροφή ή ακόμα καλύτερα για κλιματική απορρύθμιση και να ασχοληθούμε με την αποδόμηση του αφηγήματος της κλιματικής αλλαγής.
- Η απουσία ουσιαστικού διαλόγου -στο εσωτερικό των κινημάτων για τα ζητήματα ενέργειας- για τα θέματα του κλίματος, έχει δημιουργήσει προϋποθέσεις ανάπτυξης αντιλήψεων που υπονομεύουν τη δράση τους και, στην ακραία τους εκδοχή, αμφισβητούν ακόμη και την ύπαρξη του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. **Τα κινήματα δεν πρέπει να αποστασιοποιηθούν από τις δράσεις για το κλίμα. Ωστόσο, έχουν χρέος να δράσουν από θέση κινηματικής αυτονομίας και μακριά από εκφυλιστικά δίπολα**, που σημαίνει να κρατήσουν ανοιχτές τις πόρτες του διαλόγου χωρίς προκαταλήψεις, να μιλήσουν για το πως αντιλαμβάνονται τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις ζωές των μελών τους και στα πεδία που δραστηριοποιούνται, να καλλιεργούν τη γνώση στο εσωτερικό των συλλογικοτήτων τους, να θέτουν ερωτήματα, να απαιτούν έντιμες και τεκμηριωμένες απαντήσεις και να κάνουν διαπιστώσεις και εκτιμήσεις, όταν είναι σε θέση να το κάνουν. **Στο πλαίσιο αυτό, οφείλουν να απογαλακτιστούν από τακτικές ευάλωτες στην πολιτική**

εκμετάλλευση, πρωτίστως από το σκληρό εξορυκτικό λόμπι, αλλά και από τα λιγότερα ισχυρά λόμπι της βιομηχανίας των ΑΠΕ και των «επαγγελματιών» της κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα, θα πρέπει να αντισταθούν σθεναρά στην αντίληψη ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής δικαιολογούν εκπτώσεις σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, προσβασιμότητας και κόστους της ενέργειας, υποκύπτοντας στις πιέσεις των υποστηρικτών της «πράσινης ανάπτυξης».

- Η περιβαλλοντική καταστροφή είναι πολυπαραγοντικό ζήτημα, με κύρια αιτία το μοντέλο ανάπτυξης. Η κλιματική αλλαγή είναι μόνο ένας από τους παράγοντες. Οι άλλοι είναι η υπερκατανάλωση φυσικών πόρων, η καπιταλιστική παραγωγή, οι διεθνείς πολεμικές αναταράξεις κ.ά..
- Σε μια πρώτη φάση, δεν έχει νόημα να αναφερθούμε στα διλήμματα εάν υπάρχει ή όχι κλιματική αλλαγή κ.λπ.. Πρέπει να επικεντρωθούμε στο πως αντιμετωπίζουμε ως κοινωνία το τεράστιο περιβαλλοντικό πρόβλημα, να αναδείξουμε την πλάνη και την παραπληροφόρηση και το ποιοι έχουν το μερίδιο ευθύνης. Ότι επιθυμούμε να αντιμετωπίσουμε με ψυχραιμία και σταθερές βιώσιμες λύσεις τη ρίζα του προβλήματος της οικολογικής κρίσης και ότι αυτό προϋποθέτει η πλήρης μετάβαση σε λιγότερο ρυπογόνες μορφές ενέργειας να γίνει με σταθερά τοπικά και εθνικά βήματα, εξασφαλίζοντας τη μεγαλύτερη δυνατή ενεργειακή αυτονομία. Ποτέ δε θα μπορέσει να αντιμετωπιστεί ουσιαστικά το θέμα της κλιματικής αλλαγής ή της οικολογικής κρίσης, αν δεν εστιάσουμε στην ουσία του προβλήματος, στην αμφισβήτηση και τη θεμελιώδη αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων και της οργάνωσης της παραγωγής.
- Σε κάποιες τοποθετήσεις υπήρξε πλήρης αμφισβήτηση του φαινομένου της κλιματικής και, ειδικότερα, της καθοριστικής συμβολής των ανθρωπογενών (εντός ή εκτός εισαγωγικών) παρεμβάσεων. Κάποιες άλλες εξέφρασαν, απλά, τις επιφυλάξεις τους και την αδυναμία να τοποθετηθούν με βεβαιότητα, ως προς το παραπάνω ζήτημα.
- Υπήρξαν προβληματισμοί σχετικά με το τι ορίζεται ως κλιματική αλλαγή, αλλά και αντιρρήσεις για τη χρήση του όρου «ανθρωπογενής», εστιάζοντας όχι στον άνθρωπο γενικά, αλλά στο καπιταλιστικό σύστημα και την επιθετική αέναη ανάπτυξη.
- Χρειάζεται προσοχή όταν αμφισβητείται η κλιματική κρίση. Η διόγκωση των προσφυγικών ροών είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κλιματική κρίση.
- Η κλιματική αλλαγή είναι το πρόσχημα για να ξεχαστεί ότι η περιβαλλοντική κρίση είναι προϊόν του καπιταλισμού και γι' αυτό έχει λειτουργήσει υπονομευτικά στο κινηματικό επίπεδο. Χρησιμοποιώντας τον όρο «περιβάλλον», προσδιορίζουμε καλύτερα την πραγματική ουσία της οικολογικής κρίσης.
- Οι μηχανισμοί ελέγχου των ρύπων δεν έχουν λύσει κανένα πρόβλημα, αντιθέτως μετακινούν το κόστος στην κοινωνία.
- Στο κινηματικό επίπεδο, προτάθηκε η συμμετοχή στις κινητοποιήσεις για την κλιματική αλλαγή, ανεξάρτητα από επιμέρους ενστάσεις, στο βαθμό που αυτές στοχοποιούν τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής και το σύστημα, ως προς τη χρήση των ορυκτών καυσίμων και τη λογική της διαρκούς μεγέθυνσης. Επιπρόσθετα, η συμμετοχή αυτή θεωρείται ότι δημιουργεί ευκαιρίες ευρύτερης συνεύρεσης και ζύμωσης.
- Ένας συγκεκριμένος αντίλογος στην παραπάνω άποψη υποστηρίζει ότι προϋπόθεση τέτοιων κοινών δράσεων είναι να έχει προηγηθεί ένας ουσιαστικός διάλογος που θα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ως μέρους της γενικότερης περιβαλλοντικής κρίσης και στην εστίαση των αγώνων σε άλλη κατεύθυνση. Σύμφωνα με αυτήν την άποψη, η επιφανειακή και μονομερής συμπόρευση εγκυμονεί κινδύνους εξυπηρέτησης αντιφατικών επιδιώξεων και υπονομεύει τον αγώνα για ένα ριζικό κοινωνικό - οικολογικό μετασχηματισμό.

B. Προστασία της φύσης - διατήρηση της βιοποικιλότητας

(Παρατίθενται χαρακτηριστικά αποσπάσματα τοποθετήσεων)

- Αντιμετωπίζουμε την έννοια της φύσης σαν ενιαία ενότητα, που ενσωματώνει τόσο το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον, όσο και το πολιτισμικό απόθεμα.
- Η βιοποικιλότητα αποτελεί κοινό αγαθό και παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. Οι ενεργειακές δραστηριότητες, κάθε είδους, βάζουν σε μεγάλο κίνδυνο τη χλωρίδα και την πανίδα, μειώνουν τη βλάστηση, υποβαθμίζουν τα υδατικά συστήματα και ευθύνονται για τη ραγδαία αύξηση του ετήσιου ποσοστού αποδάσωσης.
- Η στρεβλή προσέγγιση της χρήσης ΒΑΠΕ για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής οδηγεί σε απώλεια και υποβάθμιση ενδιαιτημάτων. Χρειάζονται στρατηγικές μελέτες εκτίμησης των σωρευτικών επιπτώσεων, με κριτήριο την προτεραιότητα της προστασίας της φύσης, έναντι των οικονομικών επιδιώξεων.
- Ο αγώνας για τα τελευταία καταφύγια -πέρα από την αναγνώριση της αυταξίας της φύσης- λειτουργεί και ως επιτακτική πολιτική επιβίωσης του ανθρώπινου είδους.
- Εκτός από το φυσικό τοπίο, κινδυνεύουν ιστορικοί και πολιτισμικοί τόποι, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, είτε από υποβάθμιση, είτε από καταστροφή, λόγω των εξορύξεων Υ/Α και της εγκατάστασης ΒΑΠΕ.
- Καταγράφεται πολιτική και θεσμική αδιαφορία στο θέμα της προστασίας της βιοποικιλότητας. Η Παγκόσμια Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (Convention on Biological Diversity), που υπογράφηκε στη Σύνοδο του Ρίο το 1992, θέτει -ως εξίσου σημαντικό στόχο με την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής- την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας, της οποίας κυριότερη απειλή για όλα τα είδη θεωρεί την απώλεια και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων τους. Στην Ελλάδα η σύμβαση ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με το Νόμο 2204/94.
- Το Δίκτυο Natura 2000 αδυνατεί να προστατεύσει το περιβάλλον στις περισσότερες περιπτώσεις. Παρόλη την αδυναμία αυτή, αξίζει να το υπερασπιζόμαστε για ότι μπορεί να προστατέψει. Χρειάζεται παρέμβαση σε νομοθετικό, θεσμικό και νομικό επίπεδο (για παράδειγμα, στο νέο ειδικό χωροταξικό για τις ΑΠΕ).
- Το σύστημα προστατευόμενων περιοχών είναι κάτι που η κυβέρνηση, προς το παρόν- παραδίδει στη «βιομηχανία προστασίας της φύσης». Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Κομισιόν από τη μια πιέζουν για το Natura (ένταξη περιοχών, σχέδια, φορείς διαχείρισης) και από την άλλη μένουν αδιάφορες για το γεγονός ότι περιοχές δημιουργήθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν εντελώς πρόχειρα, εν αγνοία των τοπικών κοινωνιών. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα για greenwashing σε επιλεγμένες περιοχές, από μέρους διαφόρων βιομηχανιών, μεταξύ των οποίων και αυτών του κλάδου της ενέργειας. Η τοπική διακυβέρνηση, που είναι δικαίωμα των τοπικών κοινωνιών, κατά κανόνα, αγνοείται ή αντιμετωπίζεται σαν ρομαντικό απομεινάρι του παρελθόντος.
- Προτάθηκε η οργάνωση της καταγραφής και στήριξης των περιοχών προστασίας της φύσης, απευθείας από τις τοπικές κοινωνίες με στόχο την αξιολόγηση της κατάστασής τους, την αλληλοϋποστήριξη περιοχών και την αναγνώρισή τους από την ελληνική, αλλά και την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Οι τοπικές κοινωνίες και συλλογικότητες θα πρέπει να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους όχι μόνο με νομικές ενέργειες, αλλά και με την άμεση συλλογή δεδομένων για την βιοποικιλότητα και τα δικαιώματα χρήσης των περιοχών τους. Η χαρτογράφηση μέσω GIS είναι κύριο εργαλείο για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Γ. Εναλλακτικές στον τομέα της ενέργειας, τοπικότητα και άλλα ζητήματα

Πέρα από τις απόψεις και τις θέσεις που καταγράφηκαν σε προηγούμενη ενότητα, παραθέτουμε ορισμένες ακόμη, από τις πολλές που ακούστηκαν και εστιάζουν σε ζητήματα ΑΠΕ, εναλλακτικών πρακτικών, τοπικότητας κ.λπ..

- Η ρομποτοποίηση - αυτοματοποίηση στον καπιταλισμό οδηγεί στην αύξηση της ζήτησης ενέργειας.
- Το πρόβλημα δε βρίσκεται στην ανάπτυξη, αλλά στην απουσία πρακτικών τοπικής παραγωγής και χρήσης της ενέργειας.
- Γίνεται μόνο εισαγωγή τεχνολογίας και δεν γίνεται λόγος για εγχώρια ανάπτυξή της.
- Να μην είμαστε τεchnοφοβικοί. Μέσω της τεχνολογίας, ένα κεντρικό ζήτημα, όπως η παραγωγή ενέργειας, μπορούμε να το κάνουμε κτήμα όλων.
- Επιβάλλεται να υπάρξει κοινωνικός έλεγχος στη λειτουργία της βιομηχανίας.
- Οι αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών είναι πολύ προβλέψιμες. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη να μιλάμε με τεχνικούς όρους και να έχουμε αντιπρόταση (π.χ. να διαμορφώσουμε το δικό μας ΕΣΕΚ). Να είμαστε πιο συγκροτημένοι και να προσπαθήσουμε να φανταστούμε πως θα είναι ο τομέας της ενέργειας σε 30 χρόνια.
- Η εγκατεστημένη ισχύς δεν έχει καμία σχέση με τις πραγματικές ανάγκες της ζήτησης.
- Ελάχιστοι/ες γνωρίζουν ότι στην Ελλάδα, εδώ και πολλές δεκαετίες, καταναλώνουμε (εισαγόμενη) ενέργεια, που παράγεται σε πυρηνικά εργοστάσια γειτονικών χωρών.
- Να απαιτήσουμε μείωση της χρήσης ορυκτών καυσίμων και πραγματικές ΑΠΕ.
- Να αξιοποιηθεί η τεχνολογία υδρογόνου. Επίσης η γεωθερμία, που δεν έχει στοχαστικό χαρακτήρα.
- Να τεκμηριώσουμε τη διαφορά μεταξύ μικρών ΑΠΕ και φαραωνικών έργων.
- Τίποτα δεν είναι εξ ορισμού ανανεώσιμο. Εξαρτάται από το ποιος, για ποιο σκοπό και προς όφελος τίνος μιλά και δρα στον τομέα της ενέργειας.
- Να μη δαιμονοποιούμε τις ΑΠΕ. Φταίει η κερδοσκοπική χρήση τους και όχι καθεαυτές οι ΑΠΕ.
- Το παράδοξο με τις ΑΠΕ, ιδιαίτερα τα αιολικά, είναι ότι ενώ μπαίνουν για μειώσουν τα ορυκτά καύσιμα ευθύνονται ακόμα και για την αύξησή τους. Πρόκειται περί απάτης.
- Οι ανεμογεννήτριες είναι η χειρότερη μορφή ΑΠΕ.
- Σε ότι αφορά τις Α/Γ, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην ανάδειξη των κοινωνικών επιπτώσεων και όχι μόνο των επιπτώσεων στην ορνιθοπανίδα κ.λπ., γιατί πάντα εφευρίσκονται τρόποι -δήθεν- μετριασμού των επιπτώσεων, ώστε να προχωρά ανεμπόδιστα η αδειοδοτική διαδικασία.
- Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα των ενεργειακών κοινοτήτων, όπως προωθούνται, καθώς βασίζονται στο ίδιο μοντέλο της κεντρικής παραγωγής ενέργειας.
- Να δημιουργηθεί ανεξάρτητος φορέας για τη διαμόρφωση του ενεργειακού μείγματος, με συνδυασμό επιστημονικών κριτηρίων και τοπικότητας.

Μια ιδιαίτερη αναφορά έγινε για τα κριτήρια αξιολόγησης του εναλλακτικού χαρακτήρα των διαφόρων μορφών παραγωγής ενέργειας. Κρίσιμο στοιχείο δεν είναι αυτή καθαυτή η πηγή παραγωγή ενέργειας, αλλά το αν η χρήση της συγκεκριμένης τεχνολογίας εγγράφεται στο μοντέλο του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής ή στο μοντέλο της τοπικής παραγωγής και χρήσης.

Στην πρώτη περίπτωση:

- Η παραγωγή γίνεται με σκοπό τη μακρά μεταφορά, μέσω μεγάλων δικτύων, μέχρι το σημείο κατανάλωσης και εντέλει την ίδια την κατανάλωση.
- Το κεφάλαιο και οι μεγάλοι όμιλοι έχουν την ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, χρησιμοποιούν συνθετικά υλικά υψηλής τεχνολογίας, που μεταφέρονται από μακριά, στοχεύουν στην αύξηση της κερδοφορίας, ενώ οι ίδιοι προωθούν ΑΠΕ και συμβατικά καύσιμα.
- Ζητούμενο είναι η κατανάλωση.
- Χρησιμοποιούνται σύνθετες μηχανές, απαιτείται μεγάλο κεφάλαιο.
- Γίνεται, πρακτικά, αδύνατη η απεγκατάσταση, παρουσιάζονται φαινόμενα εγκατάλειψης και τοπικής ρύπανσης.
- Χρησιμοποιούνται «κλειστές» τεχνολογίες, απαιτούνται εξειδικευμένοι χειριστές.

Στη δεύτερη περίπτωση:

- Η παραγωγή και η χρήση γίνονται τοπικά, η μεταφορά αφορά -συγκριτικά- ελάχιστες αποστάσεις.
- Η ιδιοκτησία είναι σε επίπεδο νοικοκυριού, γειτονιάς, δήμου, συλλογικότητας, όπως στην περίπτωση μιας μικρής αιολικής διάταξης, με υλικά από την τοπική αγορά, ανακυκλώσιμα.
- Ζητούμενο είναι η αποφυγή της σπατάλης.
- Ενθαρρύνεται η ανάπτυξη της δεξιοτεχνικής εργασίας.
- Είναι εφικτή η διαχείριση των υλικών που χρησιμοποιούνται και τεχνολογική τροποποίησή τους.
- Πρόκειται για «ανοιχτές» τεχνολογίες, που δεν απαιτούν υψηλή εξειδίκευση.

Δ. Για τις κινηματικές πρακτικές

Πέρα από τα θέματα του συντονισμού, που προαναφέρθηκαν, υπήρξαν αρκετές αναφορές και για πλευρές της συγκρότησης και της δράσης των ίδιων των συλλογικοτήτων, όπως:

- Για τη συμβατότητα της κινηματικής δραστηριότητας και των παρεμβάσεων σε θεσμικό επίπεδο. Αναφέρθηκε ότι με το νέο θεσμικό πλαίσιο, ακυρώνονται χρήσιμα εργαλεία αντίστασης.
- Για την ανάγκη και τις δυσκολίες του συνδυασμού μεταξύ ισχυρών τοπικών κινημάτων και της συντονισμένης δράσης σε πιο κεντρικό επίπεδο.
- Για τη χρησιμότητα της προσφυγής σε νομικά μέσα, για την αποτροπή ανεπιθύμητων δραστηριοτήτων.
- Για την οριζοντιότητα των κινημάτων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους:
 - ✓ Την πλατιά απεύθυνση
 - ✓ Τη λήψη αποφάσεων «από τα κάτω»
 - ✓ Την απόσταση από μεγάλες ΜΚΟ, συστημικά και επιστημονικά λόμπυ «ειδικών»
 - ✓ Την ακηδεμόνευτη από θεσμούς και αμεσοδημοκρατική λειτουργία και δράση
 - ✓ Τον αντικαπιταλιστικό χαρακτήρα

12.3.2020